

נאה דורש

פנינים ממיטב המגידים בהוצאת "יפה נוף"

הדרכים לפתרון מחלוקות

כי יפלא ממה דבר למשפט בין דם לדם בין דין ודין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריה (י, ח)

להבין שיש צד שני

רבי שמשון מאוסטרופולי זצ"ל, מגדולי המקובלים, אמר דבר נורא: "כי יפלא ממה דבר למשפט" - אם יהיה לך הדבר לפלא, למה דוקא עם ישראל כל כך סובל ודמו נשפך כמים? מפני מה יש כל כך הרבה אנטישמיות בעולם? - הסבה לכך היא: "דברי ריבת בשעריה" - בגלל כל המריבות והמחלוקות שיש בתוכנו. אם נזכה לתקן את שגגות החנם שבתוכנו - נזכה לגאולה. איך באמת יוצרים מצב שיהיה שלום? הרי אם תשאל אנשים שרבים זה עם זה ושונאים אחד את השני, מה פשר שגגות החנם שביניהם, יסביר לך כל אחד מהם שאין זו שגגת חנם, והוא יכול להסביר במדויק למה הוא שונא את יריבו, ומה עשה לו. כל אחד והחשבונות שלו... ראינו פעם א גישמאקער חסידישער וארטי:

בתנאי (שמות כג, ח): "ושחך לא תקח כי השחך יעור פקחים". "פסקח" בגימטריה מאה שמונים ושמונה. "צד" בגימטריה תשעים וארבע. הפסקח הוא זה שיוצא שיש שני צדדים. פעמים "צד" - מאה שמונים ושמונה. וכאשר שני הצדדים פקחים, הינו שכל אחד מהם יודע שיש צד שני - פעמים "פסקח" עולה למנון שלש מאות שבעים ושש, שהוא בגימטריה: "שלום".

אם כל אחד מהצדדים יודע להכיל את הצד השני, וגם אם לדעתו הוא הצודק, הוא מסגל להבין שיש גם צד שני - ישרר השלום ביניהם. כל המחלוקות - בין אם זה בתוך הבית, בין אם זה בין שכנים ואם זה בין מתפללים בבית כנסת - נובעות מכך שכל צד אינו מסגל להכיל את הצד השני. כל צד משכנע שהוא הצודק ואין צד שני. אלו היה מסגל להכיל שיש גם צד שני - גם אם הוא חושב שהצדק אתו, ולא עם הצד השני, אבל יש גם צד שני שחושב אחרת ממנו - היה הכל נראה אחרת.

זאת ועוד: אם היה כל אחד מהצדדים מסגל לדון לכף זכות את הצד השני, לנסות להבין את המניעים שגרמו לו לחשב את מה שהוא חושב, בנדיבות שמריבות רבות היו נחסכות. וזהו שאמרה תורה: "כי השחך יעור פקחים" - חז"ל מפרשים את המלה "ושחך": שהוא חד! כל הבציות, המחלוקות והריבים נובעים מכך שאדם רואה צד אחד בלבד.

'האדמו"ר הניח את המצות שלך בצד'

אספר ספור שארע לפני עשרות שנים בארצות הברית: אברהם צעיר, מרקע שאינו חסידי, התקרב מאד לאדמו"ר רבי יואליש מסאטמר זצ"ל. כידוע, האדמו"ר מסאטמר עשה ענין גדול מאפיקת המצות לפסח, וכל כולו חי את הענין.

חשקה נפשו של אברהם זה לטל חלק באפיקת המצות של האדמו"ר, והוא נגש אליו ובקש להצטרף לחבורה שמתעסקת באפיקת המצות, וציון שהוא ממנה ברדוד המצות. האדמו"ר קבל אותו לחבורה.

האברהם השקיע את הנשמה בעבודה ועשה מלאכתו נאמנה על הצד הטוב ביותר. דא עקא, תוך כדי עבודתו נגש אליו אדם צר עין ואמר לו: "דע לך: שמתי לב שהאדמו"ר עוקב אחריך ואחרי המצות שלך בלי הפסק, ואת כל המצות שלך הוא מניח בצד..." לבו של האברהם נשבר לרסיסים. 'ככה הרבי עובד' עלי? נותן לי

לעבד כדי שתהיה לי הרגשה טובה, ולבסוף שם את המצות שלי בצד, ולא ישתמש בהן? הוא ברח משם במהירות, ובמשך כשנתיים לא דרך בסאטמר. כלו היה כעוס על הרבי שעשה לו 'תרגיל' כזה. האדם הזה שאמר לאברהם את הדברים, היה משחת גדול! ככה להרג בן אדם במשך שנתיים! גם אם הוא חושב שהאדמו"ר אכן עושה כך ומניח את המצות בצד - למה ללכת ולספר את זה? תראו מה זה "דברי ריבת בשעריה"!

אחרי שנתיים הגיע לאברהם הזה יהודי שיגיע מכל מה שקרה והציע לו להכנס יחד אל הרבי. האברהם סרב, אף הלה לא ותר: "יצאת מדעתך? אתה 'ברגז' עם הרבי? אם יושב לך משהו על הלב - גש ודבר אתו!" והוא הסכים.

בסיוטל שבדיו שאל את הרבי אם הוא זוכר אותו? והרבי השיב: "בנדיבות שאני זוכר אותך. כבר שנתיים אני מחכה לך. הרי עשית אצלי רדוד למצות. איזו עבודה נפלאה עשית! הוריתי לשים את המצות שלך בצד, כי אותן בחרתי לאכל בליל הסדר. כבר שנתיים אני מחכה להגיד לך תודה ויישר כח. היכן נעלמת לנו?"

האברהם כמעט התעלף. שנתיים תמימות הוא מסתובב עם "בטן מלאה", בטוח שהרבי ערף לו תרגיל. והנה, בשחיה אחת קצרה התבררה האמת. כמה חשוב לבוא ולדבר, לשמע את הצד השני, לנסות להכיל אותו. פעמים רבות, כשמנסים לשמע את הצד השני, מתגלות טעויות בהבנה שהביאו למחלוקת. וכשהצדדים מדברים ביניהם ומנסים להבין זה את זה - בא השלום.

(רבי שלמה מילר שליט"א - דורש טוב)

החייב לשמע בקול חכמי הדור

ושמרת לעשות ככל אשר יורו (י, י)

בזכות שלא שנו מההלכה

הרמב"ן אומר, שדעת חכמי הדור בכל דור היא כפסק הסנהדרין שבבשכח הגזית. תלמיד חכם שנבחר להנהיג את הדור - יש לו סיעתא דשמיא שלא יכשל בדבריו, וכל מה שהוא אומר - זה קדש קדשים. על סיעתא דשמיא מיוחדת שזכה לה רבי משה פינשטיין זצ"ל, בספור הבא:

רבי משה התמנה לכהן כרב של עיר בהיותו בחור צעיר כבן עשרים ושלש שנים בלבד. "מוסר" שפל היה באותה עיר, שהלשין על יהודים בפני השלטונות, וגרם צרות ורעות רבות.

זמן קצר לאחר שרבי משה החל לכהן כרב העיר, חלה אותו "מוסר" במחלה קשה, וידע ששעותיו ספורות. הוא בקש לקרוא לאנשי ה'חברא קדישא', והתודה בפניהם בבכיות גדולות על פשעיו הנוראים ועל כל הסבל והיסורים שהביא במעשיו השפלים על אחיו היהודים. הוא בקש מהם שיסמינוהו בקברו בבזיון גדול - כשפניו כלפי מטה, כפי שקוברים הגוים את מתיהם, ולא עם הפנים למעלה כפי שקוברים את יהודי, כדי שהבזיון הזה יכפר לו על חטאיו.

ה"מוסר" נפטר, ואנשי ה'חברא קדישא' הסתפקו מה עליהם לעשות עם הבקשה יוצאת הדופן שבקש. חלק מהם אמרו: אי אפשר למלא את בקשתו של הנפטר, מאחר שעל פי ההלכה חייבים לקבר את יהודי עם הפנים למעלה! ואחרים טענו: אם רגע לפני מותו, הנפטר כל כך התחנן ובקש שיקברוהו בבזיון, כדי שיזכה לכפרה על הפשעים שפשע, צריכים לעשות את רצונו!

הלכו אפוא אנשי ה'חברא קדישא' לשאל את הרב מה עליהם לעשות.

רבי משה פינשטיין הורה להם: "יש לקבר את הנפטר באפן המקביל. אין לשנות ממה שכתוב בשלחן ערוך, יהיה מה שיהיה!"

אותם אנשים שרצו למלא את בקשת הנפטר, נסו לטעון שאם הנפטר עצמו בקש והתחנן שיקברוהו בבזיון, מתר לעשות זאת, אף רבי משה היה איתן בדעתו: "בקש, לא בקש - זה לא משנה. לא משנים מן ההלכה הפסוקה!"

היו בין אנשי העיר אנשים, שמחמת גילו הצעיר של הרב לא רחשו לו מספיק כבוד, והם התרעמו על הפסיקה החד משמעית והנחרצת. זמן קצר לאחר שנקבר ה"מוסר" על פי ההלכה, כהוראתו של הרב, הגיעו שוטרים לבית הקברות. הם פתחו את הקבר, הסתכלו על הנפטר, הביטו זה בזה, וסגרו בחזרה.

מהר מאד התברר פשר הדבר: ה"מוסר" הרשע לא הסתפק בצרות שגרם ליהודים בימי חייו. הוא רצה לגרם להם צער וסבל גם במוות. מה עשה? כאשר ידע שנימוס ספורים, פנה אל שוטרי העיר הגויים ואמר להם: "אתם יודעים שאני רציתי תמיד לעזור לכם והלשנתי באזניכם על יהודים. כשאמות, יהיה עליכם רצון לנקם בי על העזרה החשובה שעזרתי לכם, והם יקברו אותי באפן שנחשב בזיון ליהודי - עם הפנים למטה. כדאי מאד שתבואו לבית הקברות מיד לאחר שיקברו אותי, וכשתראו שאמת דברתי, תשילו ענש כבד על כל יהודי העיר". הסוף כבר ידוע: יהודי העיר נצלו מגזרה קשה רק בגלל שרבי משה פינשטיין הורה בתקף שלא לזוז מן ההלכה הפסוקה כמלא נימה.

(רבי יצחק קולדצקי שליט"א - דורש טוב)

הקב"ה בכבודו ובעצמו מנחמנו

אנכי אנכי הוא מנחמכם (מתוך התפילה)

האבודרהם מביא מדרש על סדר הפסוק "שבע דנחמתי": "הקב"ה שולח את הנביאים לנחם את כנסת ישראל: 'נחמו נחמו עמי' באים הנביאים לנחם את כנסת ישראל, אף כנסת ישראל לא מתנחמת: 'ותאמר ציון עזבני ה'...' ה' שולח נביאים במקום לדבר אתנו? הוא לא חפץ לדבר אתנו?

חוזרים הנביאים אל הקב"ה ואומרים: "עניה סערה לא נחמה" - עם ישראל לא מתנחמים.

בא הקב"ה ואומר "אנכי אנכי הוא מנחמכם" - אני, ה', מנחם אתכם. הקב"ה בכבודו ובעצמו בא ומנחם את עם ישראל.

כשנפטר רבי שלמה משרליון, האדמו"ר הראשון של חסידות קרלין, בנו, רבי משה משרליון, היה שבור ולא הצליח להתנחם.

הגיע רבי משה אל רבי ברוך ממז'יבוז', נכדו של ה"בעל שם טוב". אמר לו רבי ברוך: "דע לה, הקב"ה לא לוקח צדיק מן העולם אם יש יהודי אחד, אפילו בסוף העולם, שזקוק לאותו צדיק. רק אם הצדיק סיים כבר את תפקידו, וכבר עזר לכל היהודים בעולם בכל מה שהיה ביכולתו לעזור - רק אז ה' לוקח אותו. כך זה אצל כלם, אבל לא כך כאשר מדבר בבו מול אבא. הבן צריך תמיד את האבא. לכן, אם יבואו וינחמו אותך, אתה צריך להתעשש ולא לקבל תנחומים. רק תצפה ותיחל אל הקב"ה שהוא בכבודו ובעצמו ינחם אותך, ויגיד: 'אנכי אנכי הוא מנחמכם'".

(רבי גואל אלקריף שליט"א - נאה דורש)

כחו של עידוד

ידינו לא שפכו את הדם הזה ועיינו לא ראו (כא, י)

רש"י מביא את דרשת חז"ל: "וכי עלתה על לב שזקני בית דין שופכי דמים הם? אלא: לא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לוויה".

זקני בית דין אומרים: מילא אם לא היינו מלנים אותו, ולא נותנים לו צידה לדרך - אפסר לומר שאולי יש לנו חלק בהריגתו. אבל מאחר שעשינו את שלנו, לוינו אותו ונתנו לו צידה לדרך, אי אפסר לומר שיש לנו חלק בהריגתו.

נשאלת השאלה: כמה היא מצות לוויה? ארבע אמות! סף הכל שני מטר. את כל הדרך הארבע אחר כך הוא הולך לבד, ושם, בהמשך הדרך, רצחו אותו. מה עזרת העבדה שזקני בית דין מלנים אותו שני מטר, ונותנים לו קצת אכל לדרך, למנע את הריגתו?

מבאר המהרש"א: אדם שמסרים מצות לוויה ומלנה את השני ארבע אמות, בורא מלאך קדוש. המלאך הזה ממשיך ללוות

אותו עד סוף הדרך, ובכחו לשמר עליו.

הסבא מקלם וצ"ל אומר תרוץ אחר: אדם שלא מלנים אותו מרגיש מזוה, הוא לא מענין אף אחד. כיון שפך, כשהוא נתקל ברוצח, אין לו תעצומות נפש להלחם נגדו.

אדם שמלנים אותו, נותנים לו צידה לדרך, גם אם מדבר בסף הכל בשני מטרים, בכל אפן הוא מקבל את ההרגשה: 'אני חשוב. אני שווה משהו'. עצם הלווי נוסף בו עידוד וכחות נפש לעמד כנגד הרוצח. הוא יודע שמאחוריו יש אנשים שאוהבים אותו, ואם יקרה לו משהו הם ינקמו את דמו. הלווי בפעל הוא אמן רק ארבע אמות, אבל העידוד שנוסף הלווי הזה, נמשך לאורך כל הדרך, ומכחו יכול האיש לשאב כחות להלחם ברוצח.

לסבא מקלם וצ"ל היה תלמוד תורה. בתחלת כל שנת למודים, בחדש אלול, נהג לכתב על דלת הכניסה לתלמוד תורה: "אלול - ראשי תבות: אהוב למשה ונחמד למעלה".

מה פשר הדברים?

בתחלת חדש אלול מגיעים לישיבה תלמידים חדשים. אף טבעי הוא שבחורים חדשים מוצאים את עצמם נבוכים במקום החדש, ויש להם קשיי הסתגלות. הסבא מקלם רצה שהתלמידים הוותיקים יאירו פנים לתלמידים החדשים, יתענינו בשלומם, יתנו להם הרגשה טובה ויעודדו אותם, ולכן כתב שכל מי ש"אהוב למשה", ודואג לתת לזולתו הרגשה טובה, הוא גם "נחמד למעלה".

והביא לכך את הראיה שהבאנו מפרשת עגלה ערופה, ממנה למדנו מה רב כחו של עידוד לנסך באדם כחות ותעצומות נפש.

*

בחור חדש הגיע לישיבת מיר ביום הראשון של חדש אלול. בדיוק באותו זמן עמד רבי חיים שמואלביץ וצ"ל בכניסה לישיבה, וראה אותו מגיע עם המזוודה בידו.

רבי חיים נגש אליו ושאל אותו: "איך אני יכול לעזור לך?"

"בפרצוני להבחין אצל ראש הישיבה ולהתקבל לישיבה. אני רוצה לדעת היכן הוא נמצא".

"הוא נמצא בבנין השני", השיב רבי חיים. "אסח אותך לשם ואראה לך".

כשהגיעו לבנין השני אמר לו רבי חיים: "תדפס כאן בדלת. הוא יושב כאן, והוא יבחן אותך".

"אבל מה אעשה בינתיים עם המזוודה שלי?" שאל הבחור. "מצד אחד אני לא רוצה להכנס אתה לראש הישיבה, כאלו אני בטוח שהוא יקבל אותי. מצד שני אני חושש להשאיר אותה בחוץ בלי השגחה..."

"אל דאגה" השיבו רבי חיים. "השאר את המזוודה בחוץ, ואני אשמר לך עליה..."

הבחור נכנס, נבחן עשרים דקות, ורבי חיים שמר לו על המזוודה בחוץ. כעבור עשרים דקות יצא שמח: "התקבלתי! עכשו אני צריך למצא חדר".

אמר לו רבי חיים: "בוא אעזור לך למצא חדר". הוא עלה אתו לקומה השלישית והראה לו את אחד החדרים: "יש בחור שהתחתן בבין הזמנים. הנה יש לך כאן משה וארון, אתה יכול להתארגן בנחת".

הבחור, שראה איך רבי חיים עוזר לו, שאל: "סליחה! שכחתי לשאל מה התפקיד שלך כאן?" ורבי חיים השיב לו: "אני כאן השמש". אמר לו הבחור: "יש לצין שאתה שמש מסור מאד. בהזדמנות הראשונה אגש למשרד ואמליץ עליך שאתה שמש מסור, העושה מלאכתו נאמנה".

אחרי חצי שעה ירד הבחור למטה, לבית המדרש, וראה את ה"שמש" עומד במרכז, כשסביבו בחורים רבים ששואלים אותו שאלות, והם מתפלפלים בדברי תורה - רש"ב"א, קצות החשן, במלא הברען. הוא שפשף את העינים ואמר לעצמו: "זוהי הפעם הראשונה שאני רואה שמש תלמיד חכם כזה".

מרב התפעלות הוא לחש באזני מישוה שעמד לידו: "איך השמש הזה יודע כל כך הרבה?" הלה התפלל: "על איזה שמש אתה מדבר?" והוא החוה לו על רבי חיים, וספר לו את כל הספור...

רק אז התברר לו שזהו ראש הישיבה בעצמו, שכל כך השתדל לתת לו את העידוד הראשוני שכל בחור צריך בתחלת דרכו החדשה.

אהוב למשה - נחמד למעלה.

(רבי מאיר צימרוש שליט"א - נאה דורש)